

multorum morborum medicamen saluberrimum. Ignem illum hac vice investigationi tuæ diligenti, & assidue commendo, cuncta tam aperte non manifestaturus, cum, quæ hæcenus in apertum produxi, omnino sufficere putem. Salium seriem & ordinem claudunt illi, qui ex Mineralibus & Metallis prodeunt, quales sunt Vitrioli, Antimonii, Sulphuris, Marchasitarum, Lapidum & terrarum variarum metallicis corporibus gravidarum, Calcis Vivæ, Coralarum, Perlarum, Succini, Carabes, & ipsorum Metallorum, Auri puta, Argenti, Cupri, stanni, Plumbi, & Argenti Vivi, qui aut fucati menstruorum additorum falsedine salium naturam mentiuntur, aut verâ solutione per liquorem Alkahest elicitæ Planetarum virtutes complectuntur, & miras in corpore humano vires exercent. In Antimonii & Vitrioli Sale incredibiles virtutes occultæ latent, in quibus eruendis fas est, ut Medici prudentes operam & tempus infumant. Sales tandem dimitto doctissimis verbis Helmontii, quæ ex *Paradoxo tertio* hic subjungere operæpretium duxi: *Breviter dicam: Semina Salium cuncta in aquâ suâ sunt; attamen saporem nondum induerunt, nisi dum corporum principia conferantur, uterque terre debitos repererint, tum enim nec ante saluginem exprimunt, & sal vestium. Hic enim in albumen, ibi in marinum, fontale, alibi in nitrum &c. prorumpunt. Quocirca notandum, Sal quoddam existere Hermaphroditicum Metallorum, quod defectu nominis, Esurinum re & nomine vocari capit: Generis æqualem, & ad omnia metalla accommodabile; adeo si non primam, velut & remotissimam eorundem materiam putare placeat, saltem est Metallorum secundum, quibuslibet Metallis congenialis. Sal istud itaque aliene commixtionis expers, acidum est, corporique nostro debita quantitate gratum, eò quod omnem omnium humorem non vitalem, tartarumque detergat & consumat. Subinde Embryonis instar ad Metalla consideratur; non raro quoque velut individuum solitarium, at nondum in suâ destinatione completum.*

Ad Mineralia Minora Sales nos ablegant, & eorum naturam & proprietates considerare iubent: Sales enim ad Metallorum indolem sensim abeuntes, & proprietates tam suas quam Metallicas complectentes mediam quondam naturam obtinent, & ideo media Mineralia Salium, & Metallorum respectu dici merentur. Sales meros nemo vocaverit, licet salium instar aquâ communi solvantur, & in lapillos concrecant, aut etiam corporali suâ figurâ excrecentiam & concretionem representent, ut Antimonium facit. Metallorum nomen multo minus ipsis attribuet, cum metallorum instar neque fluant, neque malleum patiantur. De ipsorum ortu & progressu multa tradunt Physici tam Aristotelici, quam Chymici sententiarum divortiis à se invicem abeuntes, & modò hoc, modò aliud statuantes. Crassior Aristotelicorum sententia longius eorum originem arefficit, eam ab Elementorum commixtione repetens: Chymici videri volunt propius accessisse, dum eam tribus principiis acceptam ferunt. Helmontius Axiomate & lege generali constitutâ, ex semine effi-

cienter, & ex aquâ materialiter cuncta prodire, Mineralia quoad materiam ex aquâ, quoad causam efficientem & formam à semine Minerali specifico proficisci statuit. Semina hæc in aquâ in interno & subterraneo Mari, quod Iliadus nuncupatum, internum terræ corpus, cum arenâ Quellem à dicto auctore vocatâ, replet, fluentem & refluxente latent, & cum aqua sua in ambientem terræ superficiem lapidosam & terrestrem extrusa & expulsa in suis uteris & matricibus terrestribus in corpora & species eas fabricantur, ad quas specificatione suâ destinata sunt. Subtili investigatione eruta hæc quàm proximè Mineralium, ut & cæterarum rerum omnium, originem detexisse, nec unquam ab alio tam accuratâ enucleatione in propatulum protrahere esse videntur. Aquam omnium rerum materiam existere hæcenus multis argumentis patuit: Duplicem Superiorem & Inferiorem ex Creationis descriptione didicimus: Inferiorem & crassiorem iterum in duas partes discretam esse audivimus, ut harum una, Terra videlicet, instar matricis, alteram, nimirum Aquam, materiam rerum omnium seminibus gravidam reciperet, & soveret, in interiori superficie salis, mineralia & metalla ederet, per anteriorem vegetabilia protruderet, & Animalibus vitæ nutrimentum suppeditaret. Aqua igitur per totam Terram, matricem suam diffusa rerum omnia corpora præbet, quæ per semina, proprias suas ideas, & imagines specificas gerentia, in uteris & locis suis terrestribus, eadem corpora specificant, quod de Salibus, Mineralibus, & Metal-
lis intelligendum est. Vegetabilia ex Seminibus suis specificis, & aqueo corpore indutis, orta propagantur, beneficio tamen aquæ, quæ non modò ortum eorum promovet, verum etiam alimentis subministratis eadem conservat. Animalia ex proprio suo semine aqueo in propriis suis matricibus oriuntur, & alimentis ex terrâ petitis sustentantur. Aqua igitur ubique primas tenet, utpote sine qua nec Minerale, nec Animale, nec Vegetabile Regnum subsistere posset, ita ut acutissimum illum Philosophum Helmontium ac rem tetigisse, ac verè ab Aquâ rerum omnium originem petisse, nemo facile negaverit. Origine hæc declarata ipsorum Mineralium præcipua nunc excutiamus: Vitriolum, indig-
niori nomine Atramentum Sutorum, eò quod suum nigrum colorem, quo calceos tingunt, Sutores ex eo conficiant, appellatum, Græcis verò Calchantum, Germanis *Rupfer-roth* / *Rupfer-wasser* / Cuperosum, vel Cuprum erosum, nil aliud est nisi Sal embryonati Sulphuris immaturus, qui dum Cuprum erodit cupro, & dum ferrum exedit, ferro dives est. Duplex autem occurrit Vitriolum; Nativum quod spontè in stirias concrevit, & Factitium, quod ex terris, & aliis materiis vitriolatis excoquitur. Utrumque ut in variis locis invenitur, ita etiam variis nominibus distingui consuevit. Est enim Cyprium cæruleo colore, ex Cipro insula advectum, cui simile per Urinæ spiritum artifices conficiunt; Est Hungaricum cæteris præstantius, Gossia-

Gossarium item ex Gossaria civitati Germaniæ vicinis fodinis paratum, & Leodienſe, quod ferro quàm cupro vicinius, Romanum etiam, & alia; quia varium variis ac diversis in locis se offert. Cum Salepetræ junctum, & destillatum Aquam Fortem largitur omnia metalla, uno excepto auro, corrodentem, & solventem, cui si Sal Armoniacus addatur, aqua sic Chryſulea ipsum aurum solvendo in sinum suum recondens. Aquæ notissimæ, & frequentissimæ Metallorum Separatoribus & cæteris omnibus, quos Chymici labores occupatos tenent. Aquæ Fortis usus nuper quoque innotuit tinctoriis, qui coccyneum illum colorem, quem *Sehariaecken* vocitare solent, huius aquæ adjuvamento parare & conficere solent. Porro præstantissima in Medicorum Scholas medicamenta ex Vitriolo redundant. Spiritus & Oleum ejus, lippis jam & tonsoribus innotuerunt. Sal in multis morbis debellandis vires suas summa cum admiratione exercet, ejus virtutes *Iohannes Faber* in suis scriptis miro laudum præconio extollit. Spiritum in medicando præstantem docet Helmontius in suo de Lithiâ tractatu cap. 8. ubi multa de Vitrioli naturâ & proprietatibus notatâ dignissima offendes. Elementum Ignis Veneris, Oleum è Sulphure cupri vocat. Idem author in explicatione aliquot vocabulorum Chymicorum tractatu de Febris præmissâ. Idem in *Ducum viratu*, Sulphur, inquit, Vitrioli, mellis instar, absque odore, vapore, & sapore opii, quia in ignis cruciatu fixum, excellens, calidum, somniferum; Fit legitimum, & quod Philosophorum vocant, è Spiritu Vitrioli viridi, qui per repetitam coborationem ultimâ ignis tortura expressus, & insigniter volatilis coagulatur atque fixatur. Quod præstat Sal Armoniacus, qui inde postmodum auferri debet per Spiritum Vini repetitis distillationes. Id Sulphur inter arcana ad Vitam longam, & cæteram aliquot morborum fugandam commendabile. De Lithiâ cap. 9. vocat Anodynum dulce innocuum, & In Sulphure Vitrioli, inquit, est somniferum Saccharum quod suavem apporat Somnum cum principium facultatum restauratione. Magisterium ipsius, ut cætera, paratur. Arcanum & primum Ens, Circulati Salis adjumento consequeris. In Alchymia Vitriolum utramque paginam absolvere nonnullis videtur opinionem suam haurientibus ex dicto inter Chymicos notissimo; *Visitabis Interiora Terræ, Invenies Occulum Lapidem philosophorum*, in quo nomen Vitriolum se exhibet; Sed Philosophi more suo imperitis ludos facientes aliud Vitriolum intelligunt. De Ferri in Cuprum, Vitrioli adjumento, transmutatione authores Chymici dissentiant, & diversimodè actionem hanc examinant. Nonnulli ferro cuprum in Vitriolo præcipitari, atque ita ferreis laminitis adhærere arbitrantur, cui opinionem etiam Helmontius assipulatur, nil nisi meram cupri Vitriolati præcipitationem esse statuens. Alii vero transmutationem veram esse, ac reverâ Ferrum à Vitriolo in Cuprum converti ajunt. *Lazarus Ercker* vir in rebus mineralibus versatissimus id affirmat experientia, quæ in Vitrioli fodinis clavos & alia ferrea instrumenta à Vitriolo tandem ita penetrata esse docuit, ut tota quanta ferream suam naturam amiserint, & cupream indu-

rint. Id verum esse mihi quoque demonstravit. Limaturam ferri Gossarico miscui, ac vitro in quâ pluvia irroravi, & æstivo lori exposui, ut sicaretur. Irroratione multoties repetitâ ferri limaturam exedit, & in limavit, qui fusus optimum ferri verò ne granum quidem Cuprum mutandi alium audebat. Ferream cuiuscunque crassitiam ferrarium in ignem à foliis, & fortem redditum immitte, facto, ut scintillas emittere incipiat, supra urnam aquâ impletam integrum forcepe apprehende, instar butyri liquatum cum fuso quam incidat, & mox restingens frustra olla impone, & cum defac, iisque candefactis in pulverem comminutum cinabit. Ferrum & Cuprum nata in mortario in pulverem & sulphure trito in sartagine facti actioni adaptato reverbera, tingue, ut aquâ cuprum & ferri in pulverem injectum imbibat, tatem debitam decoctione eadem tibi largiatur, quod fusu sinum cum ferro omni in Cuprum det, si illud fusione liquaveris. rimentum: Cuprum modo Sulphure reverbera, & in aquâ jice, quæ cæruleo colore tingit, quam immixta virgæ ferreæ, & reliquæ non solum Cuprum ipsæ tandem in purum putum convertuntur. Possent alia per ris momenti asserre, quibus, me superfedere & ad Antimonium, five Stibium, & *Spiesglas* / quia hastarum vitri splendore, & fulgore condinis in Germaniâ, Hungariâ effoditur, & ingentem usum in porum, quibus ad imprimendum graphi utuntur, ad eodem fordos adhibent: Campanarum aliorumque vasorum, ut & turrum ferreorum fusoribus maxirale. In Medicina verò & Alchymia & frequens ejus est usus, decantandis multi sint plerique mici, ac inter eos præcipui, *Ferrus*, & *Alexander Sackenius*, & *Triumphali* illud impostuit, hinc eidem attribuit. Infinitis vitæ præditum, mortalium perferuntumvis studiosissimis exploratum posse dixerunt. Cuncta medicis solita hic recensere nimis longum hic monendum; Mercurium autem ita penetrata esse docuit, ut tota quanta ferream suam naturam amiserint, & cupream indu-